

Asia: VN/19873/2023

Lausuntopyyntö syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen; työryhmän mietintö

Nykytila

Mitä huomioita teillä on nykytilaa koskien?

Syyteneuvottelun käyttö on jäänyt vähäiseksi, mikä on osittain johtunut lainsäädännön rajoituksista sekä viranomaisten toimintatavoista. Hovioikeustasolla syyteneuvottelut ovat vielä harvinaisempia. Prosessiekonomisista syistä syyteneuvottelua tulisi käyttää nykyistä enemmän ja siksi syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön uudistaminen on tarpeen.

Keskeiset ehdotukset

Velvollisuus arvioida syyteneuvottelun edellytyksiä

Hovioikeus puoltaa mietinnöissä esitettyjä informointiin ja arviointiin liittyviä toimia. On lisäksi tarkoituksenmukaista, että harkintavelvollisuus sisällytetään lakitekstiin, jotta myös syyteneuvottelun käyttö maantieteellisesti tasaantuu.

Ilmoitukset asianosaisten oikeuksista

On kannatettavaa, että asianosaiset saavat aikaisessa vaiheessa tietää syyteneuvottelusta ja sen mahdollisuudesta.

Syyteneuvottelun kohteena olevat rikokset

Vaasan hovioikeus on 31.8.2023 lausunnossaan rikosprosessin sujuvoittamista arvioineen työryhmän muistiosta suhtautunut syyteneuvottelun soveltamisalan laajentamiseen kriittisesti. Keskeisenä syynä tähän on ollut tunnustuksen peruuttamisesta aiheutuvat ongelmat. Tunnustamisen peruuttaminen on mahdollista vielä muutoksenhakuvaiheessa, jos esimerkiksi käräjäoikeus tuomitsee ankaramman rangaistuksen kuin syyttäjä on esittänyt. Silloin hovioikeus voi joutua tutkimaan kokonaisuutena asian, joka käräjäoikeudessa on käsitelty tunnustamisoikeudenkäynnissä. Toisaalta juuri törkeiden huumausainerikosten kaltaisissa rikoksissa syyteneuvottelun prosessiekonomiset hyödyt ovat merkittäviä. Tunnustamisen peruuttamista tulisi siten rajoittaa esimerkiksi lisäämällä käräjäoikeudelle velvollisuus ilmoittaa asianosaisille ennen tuomion

antamista, millaisen rangaistuksen se tulee tuomitsemaa – eräänlainen tuomioilmoitus siis. On myös huolehdittava siitä, että esitutkintaa näissä vakavissa rikoksissa ei laiminlyödä.

Yhteisösakosta neuvottelu

Nykyinen oikeustila on ollut epäselvä sen osalta, voiko yhteisösakko olla syyteneuvottelun kohteena oleva rangaistus ja on tarpeen selkeyttää lainsäädäntöä. Vaasan hovioikeus puoltaa yhteisösakosta neuvottelua, sillä se edistäisi luonnollisten henkilöiden ja oikeudenhenkilöiden yhteydenvertaista kohtelua.

Liiketoimintakiellosta neuvottelu

Vaasan hovioikeus puoltaa liiketoimintakiellosta neuvottelua. Liiketoimintakiellolla on suuri merkitys vastaajalle ja sille, että suostuuko vastaaja syyteneuvotteluun

Rikoshyödyistä neuvottelu, kun se liittyy asianomistajan vahingonkorvausvaatimukseen

Vaasan hovioikeus suhtautuu kriittisesti rikoshyödyistä neuvottelemiseen.

Syyteneuvottelu muutoksenhakuasteessa

Vaasan hovioikeus pitää syyteneuvottelujen käymistä vasta hovioikeusvaiheessa kannatettavana. Prosessiekonomian kannalta syyteneuvottelujen tulisi kuitenkin painottua muutoksenhakua edeltävään aikaan. Syyteneuvottelun mahdollisuuteen hovioikeudessa tulisi kuitenkin ottaa selvä kanta lainsäädännössä.

Seuraamuskannanottojen informatiivisuus

Vaasan hovioikeus puoltaa seuraamuskannanottojen informatiivisuutta. Edellä on jo ehdotettu, että tuomioistuimelle säädettäisiin velvollisuus ennen tuomion antamista tai julistamista ilmoittaa asianosaisille, millainen rangaistus ja muut seuraamukset asiassa tullaan tuomitsemaan - eräänlainen tuomioilmoitus (dommertilkendegivelse) siis, joka mahdollistaisi asianosaisille reagoimisen ennen tunnustamisoikeudenkäynnin päättymistä.

Tunnustamisoikeudenkäynnin määräaika

Tunnustamisoikeudenkäynnin määräajan pidentäminen 60 päivään toisi joustavuutta prosessiin sekä voisi lisätä vastaajan ja syyttäjän halukkuutta siihen ryhtymiseen, eikä merkittävästi heikentäisi osapuolten oikeusturvaa

Esitutkintalain mukainen tunnustamismenettely

Vaasan hovioikeus puoltaa ehdotettuja muutoksia. Ei ole tarkoituksenmukaista pitää kahta vähäisellä käytöllä olevaa rikosprosessia. Muutos selkeyttäisi lainsäädäntöä ja edistäisi syyteneuvottelun tunnettavuutta.

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Taloudelliset vaikutukset tulevat todennäköisesti olemaan positiiviset. Säästöjen tosiasialliseen suuruuteen on vaikea ottaa kantaa. Taloudelliset vaikutukset riippuvat ennen kaikkea siitä, missä vaiheessa rikosprosessia syyteneuvotteluun ryhdytään sekä kuinka yleisesti se on käytössä.

Millaisia viranomaisvaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

Vaasan hovioikeus on mietinnön kanssa yhtä mieltä siitä, että syyttäjän velvollisuus arvioida syyteneuvottelun edellytyksiä sekä asianosaisille annettava tieto syyteneuvottelusta vaikuttavat myönteisesti yhdenvertaiseen toteutumiseen.

Tunnustamisoikeudenkäynnin määrääjän pidentäminen 60 päivään ei merkittävästi heikennä vastaajan asemaa, sillä rikosprosessin käsittelyaika on huomattavasti lyhyempi kuin tavallisessa rikosprosessissa. Toisaalta se lisää vastaajan mahdollisuutta tunnustuksen ja suostumuksen peruuttamiseen. Seuraamuskannanottojen informatiivisuus on kaikkien osapuolien eduksi.

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Miten kommentoitte muita toteuttamisvaihtoehtoja (mietinnön jakso 5) ja erillisessä muistiossa esitettyjä ratkaisuvaihtoehtoja? Millaisia vaikutuksia niillä olisi?

-

Onko jokin muu tapa, jolla esityksen tavoitteet voitaisiin toteuttaa?

-

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

Vaasan hovioikeus on mietinnön kanssa yhtä mieltä siitä, että ehdotetuilla muutoksilla ei tehdä periaatteellisia muutoksia syyteneuvottelujärjestelmään vaan kyseessä on selkeyttää nykyistä sääntelyä ja sitä kautta lisätä syyteneuvottelun käyttöä.

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

.

Syyteneuvottelun ongelmakohtia ei ole juurikaan avattu mietinnössä. Tunnustuksen oikeellisuudesta ei ole takeita, eikä myöskään ole tuotu esille keinoja miten väärän tunnustuksen riski minimoidaan. Myös tilanteissa, joissa vastaaja painostetaan peruuttamaan tunnustuksensa, muodostuu ongelmaksi, että rikoksesta ei välttämättä ole hankittu riittävästi näyttöä tavanomaista rikosprosessia silmällä pitäen.

Korhonen Petteri
Vaasan hovioikeus

Laukkanen Sakari
Vaasan hovioikeus - Lausunnon ovat valmistelleet hovioikeuden esittelijä
Ruusu Nyqvist ja presidentti Sakari Laukkanen